

שירי יגון ואמונה*

מאת מרדכי עובדיהו

א.

אוסף-שיריו החדש של מאיר בוסאק, עשירי למנין ספריו, עיקרו הגות בכבשונו של אדם, יקום ויה. כהוגה בשאלות הוייתנו, יאחז באבן-חכמים נצחית — הסקפטיס, אלא שבלבו פנימה, כקמיע — לוחשת גחלת האמונה, כי «כלי-תזמורת כולנו / ויש מנצח עליה»:

„ואולי מישהו — —

כמנצחה של תזמורת, בורא

יש מאין בתוך האינסוף — —”

מתוך שחור-התווה של ניצול-השוואה, עץ-אלון פורש ענפיו — היתפוס התכול? — שואל המשורר, שתכלת-שמים מעל, הוא לו סמל תקוה ואמונה, כי יש עין צופיה הליכות עולם.

בערגה למקור-מחצב יקנא לחוסן אמונת אביו, אשר „לדרכים מעגלים קרא / ואני — כל ימי בחיפוש — —”

ובירושלים, עיר-הנצח, ראשו ילחץ לכותל המסולע, המצולק — ויפלל, יפלל.”

ב.

כמיכוות-עולם בלב חוזרת ונמשכת קינת-השוואה: „הרוגיי אינם בוכים”:

„ניצבים הם שתוקים, בהקיס,

ומעל ראשיהם כוכבים

עוטי טליתות של אש — —”

דומה, מלב אלפי אמהות יהודיות, צדקניות, העלה המשורר את „התחינה האחרונה של אמי הי"ד”, שיר-קינה, הפותח ב„אשר קידשתנו במצוותיך להושיט יד לסובל — —”, תחינת אשה עבריה פשוטה, שמעין „הדין-תורה” של ר' לוי יצחק מברדיצ'ב, היא מטיחה כלפי מעלה:

„הגם אותך, ריבוני, מחייבות המצוות — עלינו היטלת?”

כאיוב, המופלג ביסוריו שקיבל וצידק דין הבורא, ידובב שריד-הכבשן שפתי ששת מיליוני איובים:

„— — רק אתה, שוכן בערפלה-האינסוף

ושותק בנצחים — — /

רק אתה תדע, מי דיבר נכונה

המהלל את אשר לא ידע, לא יבין, לא ישיג,

או המטיח דבריו,

כזרוע מול שחקים ממדורה.”

שותת-דם הבלדה על מרדכי גבירטיג, נגר ומשורר עממי, שקנה עולמו בשירי-הפארטיזאנים הנודע, ואשר עם אשתו ושלוש בנותיו שאהב, הועלו על המוקד.

ג.

והנה, אוד מוצל מאש, מכה שורש באדמת-אבות „עם כל ברוש ודקל זחית”, תבלול השחור נופל מעיגו מול הירקון, בו שטים ילדים בזמר, מול הגולף, בו דקלים יהמו ל„חינגת צפורים”, לרחש „תפילת הכנרת”; אמנם, מעינו של ההוגה לא נעלם „זרם-התמיד לים המוות”, אך לב המאמין יקרא: „אנה מפניך אברח ואתה בקרבי”.

נוכח מי „שלא ישיגוהו כל משיגי הגוף”, חוזר המשורר-ההוגה ותוהה על שאלות נצחים, כגון מותר האדם מן הבהמה:

„— — הסוסיס יודעים לשם מה נרתמו לעגלות,

הכלב יודע למה נקשר לשער הבית,

אך היודע אדם לשם מה נשלח לכאן?”

* מאיר בוסאק / „בהימוט גשרים” — שירים, הוצ' „עקד”, תשל"ז.

כך יתהה על חידת מיליוני שמשות, בעלי-יחיים וצמחים, הנשרפים לאפר במיליוני גאלקסיות, ולא יהיה מי שישאל „וכל זה לשם מה היה“?
 אם יש את נפשך לדעת המעיין ממנו שאבו יושבי-צלמוות עוז לעמידה מול מרצחיהם, האזן לשירי-חסידות, המנצנצים כאן כזיקי אור באופל.
 הנה בלדה זהובת-אגדה על ר' מנדיל מרימנוב, וספר-תורה בורועו, המשמיע באזני יהודים, מוקפי ס"ס באושביץ, דברים שאמר במסע-נפוליון למוסקבה: „שותת דם יהיה זה גופי — ובלבד שגם הוא, הגואל, על גופי יצעד — —“.
 בתום אמונת חסידים ויראים, כי „צדיק גוזר והקב"ה מקיים“, מתואר מאבקו של רב מנדיל מגוראי עם מלאך-המוות, הבא ליטול נשמת רב בונם מפשיסחא. רוח מזמורי-ההילים ותפילות משוררי זמננו, י. צ. רימון ומרדכי טמקין, מרחפת במחזור „תפילות“, אלא שאצל בוסאק, נוסף להמיה הלירית מימד ההגות של תוהה על חידת הבריאה ועילת-העילות, תוך דביקות עד כלות-הנפש באדון הכל. אמנם כן, כמאמין בן-מאמינים, שנצרך בוועת-הזוועות, יחצוב פסוקי אמונה, אש על גבי אש:

וגר-רחול של חוץ ושל גל
 „— יש הקובע גודל — —
 הקורא — — חנון ורחום“.

על אף התבוסותיו האיוביות, הוא זוכה ומקיים עם בורא-עולם את הדיאלוג הבוררי האינטימי של „אני-אתה“:
 „— לפני מי אשפוך
 את לבי כים — —
 שבידיך הכל, ועם זאת, ועם זאת“.

ד.

בולטים בקובץ שירי האהבה, שעתיק וחדש מזוגים בה, בת-קול משיר השירים וצלילי מודרנה, מהדהדים כזכרון נוף-נעוריו הפולני-רומנטי, בפסוקים כהם ישיר, לצלילי שופן, לזו שאהבה נפשו:

„גופך — מזרקה בגן
 חיוכך — נרקיס באביב — —
 צעדיך — צלילים עלי פד“.

אכן, מזוככת אהבת משורר עברי, שתופת-יגונים על ראשה, אהבה צרופה לבת ח'י אביבים, שהיתה אור ללבו, והיא לא ידעה, והאור נאסף עמה ביגון שאולה. שיר זה נסמך לפסוקי אלגיה:

„על שראו שתי עיני — —
 בעולם ולא נהנו
 מול צניחת עלטה
 — אתן את הדין“.

ב„רשימות מביילינסון“, רחשי לב משורר מבית-המכאובות, ישאל: „היכן מי ששכב אתמול בזו מיטתי?“ ונוקבת תהיתו הפילוסופית: „הרופאים — הם רואים פה הכל / איכה זה רופאים מולידים?“.

* * *

בצורה, שירים מבהיקים בכל צבעי הקשת, ובראשם, האדום והתכול והירוק, שלל צבעים המקריין צלילים ובני-צלילים, שתמיד נעימתם מינורית ודממה עוטפתם בעדנה:

„אדמומית במאפל צמרות,
 תהיה מול גבהים אפורים
 מכחילים-מאדימים
 — ארגמן לכחולים גולש“.

גוזן וצליל חדש נוספו לשירת מאיר בוסאק, שריאליה וסורריאליה, נוסטאלגיה מתרפקת וסקפטיות צורבת ואמונה צרופה בכור, משמשים בה במזיגה להפליא. „בהימוט גשרים — בהתערער מוסדי ארץ ואדם, לעברי פי תהום — צומח באיתן אילן האמונה והתקומה“.